

Veiligheid

21 oktober 2018

Voorgangers: Ad de Gruijter, Jos van Eijden

Inleiding

Onlangs zag ik bovenaan een overlijdensadvertentie een bekende 'oude' tekst: 'Veilig in Jezus' armen'. (Safe in the arms of Jesus, tekst Fanny Crosby 1820-1915). Ik vermoed dat de nabestaanden hiermee tot uitdrukking willen brengen dat de overledene aan het eind van haar aardse leven veilig op haar bestemming is, vrij van 'het gewoel der wereld, vrij van verdriet en zorg', zo staat in het tweede couplet. Nu ga ik er vanuit dat we niet alleen veilig op onze bestemming, welke dat ook mag zijn, willen aankomen, maar dat we ons ook onderweg, elke dag, in het hier en nu, óók veilig willen voelen.

Veiligheid is een dagelijks terugkerend gespreksonderwerp. Er is een hele groeimarkt rondom veiligheid ontstaan. Aan gevoelens van onveiligheid wordt behoorlijk veel geld verdiend.

We letten op onze voedselveiligheid, we beveiligen onze computer, nemen een veiligheidsslot op de voordeur, dragen een veiligheidsgordel in de auto, in menig winkel staat een beveiligingsbeambte en veiligheidscamera's bewaken de openbare ruimte. Om het jaar publiceert de overheid de resultaten van de veiligheidsmonitor (een bevolkingsonderzoek naar veiligheid). De AIVD (algemene inlichtingen en veiligheidsdienst) publiceerde recent (2 oktober) een rapport waarin wordt gewaarschuwd voor de mogelijke toename van extremisme en Nederland en het dreigingsniveau voor wat betreft mogelijke jihadistische aanslagen blijft ongewijzigd hoog. Met het oog op de veiligheid hebben we veel van onze privacy opgegeven en beschikbaar gesteld aan overheden, internetbedrijven en dataverzamelaars. Er hangt geen touwtje meer uit de brievenbus.

Is de wereld dan echt zo onveilig? 'Onzin', zo beweert onder andere de Israëlische historicus Yuval Noah Harari: 'In de westerse wereld is Coca Cola een veel grotere bedreiging dan Al Qaida.' Maar wie het journaal klokt ziet dat 60% van het nieuws inderdaad te maken heeft met onderwerpen die over veiligheid gaan. Omdat we gevoeliger worden voor gevaar, gaan we ons steeds onveiliger voelen 'in een wereld die nog nooit zo veilig is geweest', stellen de optimisten. Er zijn nog nooit zo weinig grote conflicten tussen landen uitgevochten als nu en onze steden zijn veel veiliger dan rond bv.1660 toen de pest rondwaarde in Amsterdam of in 1536 toen maar liefst twee derde van de stad Delft met al z'n houten gebouwen afbrandde.

Het verschil met vroeger is dat we, nu in 2018, het wereldnieuws met een 'tweet' binnen handbereik hebben en aangezien onveiligheid nu eenmaal 'beter scoort' dan veiligheid zitten we opgezadeld met een vertekend beeld van de werkelijkheid. Of niet?

Doen cijfers en statistieken ertoe of is het enige wat telt of je veilig voelt?
Zoals we hier bijeen zijn, mogen we hopen dat we ons veilig weten bij elkaar!
Gaan we van het grote wereldtoneel, vaak ver weg, ongrijpbaar, naar onze eigen ervaringen en verhalen
over veilig - onveilig en naar de bronnen die ons voeden onderweg.

Lezing, psalm 91 (bewerking Gerard Swüste, Altijd hetzelfde lied)

1 Wie een schuilplaats heeft bij de allerhoogste,
wie mag overnachten in de schaduw van de geweldige,
2 die zegt tot de LEVENDE:
'Mijn geborgenheid, mijn vesting,
mijn God op wie ik vertrouw.'

3 Want hij zorgt dat je niet verstrikt raakt
in het net van de vogelaar,
in rampen die zijn als de pest.

4 Hij schermt je af met zijn wieken,
je kunt schuilen onder zijn vleugels;
een schild, een muur is zijn trouw.

5 Je hoeft niet bang te zijn voor de verschrikking van de nacht,
voor de pijl die vliegt overdag,
6 voor de pest, die rondwaart in het donker,
Voor koorts die je bij volle zon overmant.

7 Zouden er duizend sneuvelen aan je kant,
aan je rechterhand tienduizend,
jou raakt het niet.

8 Je hoeft maar met je ogen te knippen
en je ziet al hoe met slechte mensen
wordt afgerekend.

9 Ja, jij, JIJ bent mijn schuilplaats!
De allerhoogste heb je gekozen als onderkomen.

10 Kwaad zal je niet overkomen,
bij je tent krijgt onheil geen kans.

11 Zijn engelen heeft hij opdracht gegeven
jou te behoeden op al je wegen.

12 Ze dragen je op handen,
-je zou je voet nog kunnen stoten aan een steen.

13 Je loopt over de leeuw en de adder,
De welp en de slang vertrap je.

14 'Omdat hij aan mij is gehecht
laat ik hem ontkomen.
Hij leve hoog, want hij kent mijn naam.

15 Hij roept, ik antwoord.
bij hem ben ik in tijden van nood,
ik bevrijd hem, zorg dat hij gerespecteerd wordt.

16 Tot in lengte van dagen krijgt hij wat hij wil,
Ik laat hem zien dat ik bevrijd!'

Lezing, Bewerking gedicht 'Voor alles' (Joost Zwagerman)

Voor te veel mensen in een lift of streekbus
of gewoon een kamer.
Voor de krans van
melkwegen, sluiers, nevels
en hun zwarte gaten.
Voor je eigen brein,
een stuk of wat insecten,
vrouwen,
hun stemmingen en stemmen,
voor kokend water, vliezen, scharen, ademhaling.
Voor de ontijd van mijn ouders,
toen, vanaf kansels en in kazuifels,
men met hel en nauwe poorten dreigde.
Voor dromen en demonen,
voor uitsluiting en
vrijwel alle onbekenden.
Voor de elementen.
Voor volk en vaderland.
Voor grote drommen, de deurbel en voor straf.
Voor gepatenteerde gekken en sommige familieleden.
Voor school, en alles wat erna moest komen.
Voor de aanblik die ik bied en niet wil bieden.
Voor de benauwenis van aangeboren schaamte.
Voor de waarheid,
of liever: de dynamiek van harde feiten.
Voor toekomst en verleden
en het stuitende hier en nu.
Voor types die met messen spelen.
Voor dieren, hoewel - niet de meeste.
Voor personen die snoevend zeggen
vrij te zijn van alle vrees.
Voor alles altijd overtuigd,
hoog in de adem - en zuiver in de leer
tot in het merg bang geweest, op het stupide en futiele af,
met oogkleppen en hondentrouw.
Voor zowel de grote greep
als laatste resten, rafelranden.
Voor de kleinste deeltjes, neutronen, elektronen,
alles groter dan het wijkend Zelf.
Voor God, toch nog. Voor mijn hartslag,
Voor alles altijd bang geweest,
niet vrijblijvend maar met recht en reden.
Voor gebouwen zonder ramen, voor
doodgaan en voor alle doden
Voor doodzijn misschien iets minder.
Voor deze constatering.
Voor constateren.
Voor kinderen die vragen stellen.

Maar meer nog
voor die vragen.
Voor alles altijd bang geweest,
Voor alles altijd bang geweest,
maar niet voor jou,
nee, niet voor jou.

Overweging

5 augustus werd het Indonesische eiland Lombok getroffen door een zware aardbeving gevolgd door naschokken dagenlang. De weken erop brak malaria uit want mensen sliepen massaal in de buitenlucht. Toeristen, waaronder veel Nederlanders wilden zo snel mogelijk het eiland verlaten. Bij het hek van het vliegveld werd een van hen geïnterviewd. De man zei: 'Ik wil hier zo snel mogelijk weg, naar een plek waar het veilig is, waar geen rampen zijn. Hij had slachtoffers gezien, doden en gewonden. Het deed me denken aan een gedicht van Pieter Nicolaas van Eyk getiteld 'de tuinman en de dood.' De tuinman ziet terwijl hij de heg aan het snoeien is dreigend de dood achter zich staan. Geschokt vlucht hij met het paard van zijn meester dezelfde dag nog ver weg naar de stad Ispahaan, naar een 'veilige plek'. De dood spreekt in dit gedicht tot de meester van de tuinman: Ik was verrast toen 'k 's morgens hier nog stil aan 't werk zag staan, die 'k 's avonds halen moest in Ispahaan.'

Schuilt niet in elk gevoel van onveiligheid ten diepste de angst dat iets onherroepelijks ons kan overkomen, zelfs de dood?

Je wilt je veilig voelen en beschermd tegen groot en klein leed, maar een verzekering tegen onveiligheid bestaat niet. Dat we kwetsbaar en zelfs eindig zijn maakt deel uit van ons leven.

Joost Zwagerman was manisch-depressief en in zijn nogal autobiografisch gedicht 'Voor alles altijd bang geweest' ontmoeten we een man die zich vaak onveilig moet hebben gevoeld, bang voor heel veel.....en misschien had hij, en niet hij alleen, vooral bestaansangst meer nog dan doodsangst.

Bestaansangst! Kunnen we ons veilig voelen in ons bestaan in deze turbulente wereld? Kunnen we ons veilig voelen bij elkaar? Jij bij mij, ik bij jou?

Nu ik zo spreek over je veilig voelen wantrouw ik dat woord voelen want je gevoel kan je ook weleens voor de gek houden. Je kunt je lang veilig voelen in een relatie, in en vriendschap en dan... na jaren breekt er iets fundamenteels en daarmee ook die als vanzelfsprekend gedachte veiligheid. Je kunt je veilig voelen met collega's op je werk tot een tijd aanbreekt van reorganisaties en bezuinigingsrondes en je voelt je plots onveilig over jouw plek, jouw toekomst.

Je bent met vakantie en waant je veilig en dan is daar een aardbeving, een tsunami, een bosbrand.

Een Jood voelt zich – opnieuw – onveilig wanneer hij met keppeltje op zich op straat begeeft in Amsterdam – West.

Een moskeebezoeker voelt zich onveilig wanneer anderen hem zien als potentiële extremist.

Op de kافت van de liturgie zien we een klein menskind zich toevertrouwen aan een volwassene – mijn hand in de jouwe. En zo hoort het te zijn. 'Bij papa, mama ben ik veilig.'

De #metoo beweging en de onthullingen in kerken laten zien dat die vanzelfsprekend geachte en gedachte veiligheid niet zo vanzelfsprekend is.

We weten dat wanneer je in je jongste levensjaren geen basisveiligheid en geborgenheid ervaart (dat er voeding is, dat er zorg, aandacht en liefde is), dat dit zich in latere jaren zo kan ontwikkelen dat een gevoel van onveiligheid en gebrek aan vertrouwen zich hardnekkig in je lijf nestelt en wat dan? Je kunt toch niet leven zonder een basis van waaruit je als vanzelfsprekend kunt vertrouwen op een veilige leefomgeving en de goedheid van de mensen om je heen!

Tot nu toe nog niet zoveel bemoedigends gehoord? Ik ga nog even voort.

In het Oude en Nieuwe Testament is veiligheid nauwelijks een gegeven. Wat nu?!

In het Oude Testament is sprake van een zondvloed, van broedermoord, een volk in slavernij, veertig jaar zwerven door de woestijn, conflicten met buurstammen en weggevoerd worden in ballingschap. In het Nieuwe Testament heeft de mensenzoon niets waar hij zijn hoofd kan neerleggen (Lucas 9, 58b), zo

waarschuwt Jezus degenen die hem willen volgen, en uiteindelijk wordt hij gearresteerd en ter dood gebracht.

'Veilig in Jezus' armen', schreef Fanny Crosby.

Veiligheid is in de Schriften eerder een verlangen, een droom dan een gegeven en ik durf wel te stellen dat onze wereld vele malen veiliger is dan de wereld waarover de Bijbel ons verhaalt.

Maar de psalmen dan? Schrijft psalm 23,3 niet 'Hij leidt mij langs veilige paden....'

En spreekt de psalmist ons niet hoopvol toe in Psalm 46, 2a: 'God is voor ons een veilige schuilplaats.'

De moderne Bijbelvertalers hebben in hun verlangen naar eigentijdse taal ons hier toch op een misleidend spoor gebracht want er staat in de grondtekst: Psalm 23,3 Hij leidt mij in het spoor der gerechtigheid. En in Psalm 46,2a God is ons een toevlucht en sterkte.

Waar is veiligheid? Daar waar gerechtigheid heerst. Waar is veiligheid? Daar waar je toevlucht en sterkte is..... en voor jezelf weet je wel bij wie je dat vindt en bij wie niet. In de Psalm is het de EEUWIGE, de LEVENDE.

Je veilig voelen is goed, maar je veilig weten is beter. Er zijn mensen in je leven waarvan je weet dat je er altijd veilig zult zijn.

'Ik ben voor alles altijd bang geweest, maar niet voor jou, nee niet voor jou.'

Wie z'n eigen veiligheid in de waagschaal stelt om jouw veiligheid te garanderen, die is jouw toevlucht en sterkte.

Dat zijn de 'witte helmen' in Syrië die ervoor durven kiezen wijken in steden in te gaan waar gebombardeerd wordt om mensen uit het puin te redden met gevaar voor eigen leven: hun toevlucht en sterkte.

Dat zijn mensen die geen muren optrekken om andere mensen buiten te houden, maar die muren slechten en ruimte voor je openen waar je veilig kunt zijn op je vlucht: hun toevlucht en sterkte.

Dat ben, wie weet, jij en ik wanneer we muren en blokkades in onszelf durven afbreken om ruimte te maken voor elkaar zodat we ons veilig mogen weten.

In psalm 91, die een plaats kreeg in de liturgie in de tempel van Jerusalem is de schuilplaats bij wie je veilig bent de LEVENDE. Niet in netten raak je verstrikt, geen rampen en dodelijke ziektes zullen je treffen, je hoeft niet bang te zijn voor de verschrikkingen van de nacht en voor de pijl die vliegt overdag, geen zonnesteek velt jou. Het is een lied tegen allerlei kwaad dat je kan treffen, een lied geschreven in tijd van nood.

Een schuilplaats is een tijdelijke verblijfplaats, mag je hopen, waar je altijd terecht kunt, maar je wilt nadat het gevaar is geweken toch weer veilig de wereld in, op eigen kracht.

We kunnen ons niet wapenen tegen onheil, ongeluk, ziekte, rampen die ons overkomen en... de dood. Maar in alle gebrokenheid van het bestaan mogen we ons hopelijk veilig weten bij elkaar. Zou het zo mogen zijn dat de LEVENDE, de EEUWIGE ons tegemoet kan treden in de aanwezige ander?

Ik ben voor alles altijd bang geweest
maar niet voor jou, nee niet voor jou.

Ad de Gruijter 21-10-2018